

1. בידי משטרת ישראל ופרקליטות המדינה הופקד אחד התחומים החשובים ביותר של המדינה המודרנית - להגן על הציבור ולהבטיח את שלומו. עליהן לפעול למניעת עברות ולגילויין, לתפיסת עבריינים ולהעמדתם לדין, ולקיום הסדר הציבורי וביטחון הנפש והרכוש. על מנת שהמשטרה תוכל לבצע את תפקידיה הופקדו בידיה סמכויות להפעיל אמצעים הולמים ובהם, בין היתר, מעקב אחר חשודים, תצפיות, איסוף מידע מודיעיני וכן האזנות סתר לשיחותיהם של חשודים לשם חקירה או למניעת עברות מסוג פשע.

חשיבות האזנות הסתר למאבק בפשיעה בישראל רבה ומרכזית. בד בבד יש לזכור כי היתר להאזנת סתר נותן כוח רב בידי הגורם המאזין ופוגע בזכויות החשוד ובזכויות אחרים הנמצאים עמו בקשר. כוח זה טעון ריסון ומחייב הפעלת שיקול הדעת במשנה זהירות. חובתה הכפולה של המשטרה - קידום החקירה מזה ושמירה עקבית על זכויות הפרט מזה - מציבה לפניה משימה מורכבת ומחייבת אותה לשמור על האיזון הראוי בין השניים.

2. ב-6.7.08 החליטה ממשלת ישראל לבקש ממבקר המדינה להכין חוות דעת על פי סמכותו מכוח הוראת סעיף 21 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], בנושא האזנות הסתר בחקירות פליליות, דרכי ביצוען והשימוש בתוצריהן. זאת, נוכח תלונות שהועלו בעניין זה בשנים האחרונות.

לשם הכנת חוות הדעת הקים מבקר המדינה צוות בראשותו בהשתתפות מנהלים ועובדים האחראים לביקורת בגופים הנוגעים בדבר, שהעיקריים שבהם - המשטרה והפרקליטות. כמו כן קיים מבקר המדינה דיונים עם קשת רחבה של גורמים שיש בידם מידע על הנושא ולפיכך יש באפשרותם לשפוך אור על סוגיות שונות בעניין זה, ובהם גורמי אכיפת החוק (המשטרה והפרקליטות), סנגורים, נאשמים ואישי ציבור שונים. במהלך הבדיקה התקבלו במשרד מבקר המדינה תלונות על אופן השימוש בהאזנות סתר ובכללן תלונות של מר חיים רמון, לשעבר שר המשפטים והמשנה לראש הממשלה, בדבר דרך פעולתן של המשטרה והפרקליטות בהקשר של העמדתו לדין ומשפטו ובעניין אי-העברת תוצרי האזנות הסתר לפרקליטיו. התלונות נבחנו וחלק מן המתלוננים ופרקליטיהם אף נשמעו בעל פה.

3. חוות דעת זו של מבקר המדינה סוקרת את הליכי ההסדרה של האזנות הסתר בישראל ואת יישום הנורמות בתחום זה בידי רשויות האכיפה. ממצאי בדיקת תלונתו של השר לשעבר חיים רמון מובאים בחוות הדעת בפירוט, אך הם רק בגדר דוגמה לדרכי יישום הנורמות האמורות.

בבדיקה עלה כי במהלך השנים האחרונות היו ליקויים בעבודת גופי האכיפה בנושא האזנות הסתר, שמקורם בהיעדר כללים ברורים לביצוע ההאזנות ולשימוש בתוצריהן וכן באי-יישום של כללים קיימים. נושא זה הוסדר באופן הדרגתי במהלך השנים ורק לאחרונה הוסדר באורח מקיף, ההולם את חשיבותו ואת רגישותו. אולם, כללים ונהלים לא די להם שיועלו על הכתב. עיקר העיקרים הוא בלימודם, בשינונם, בהטמעתם ובהפנמת העקרונות העומדים בבסיסם בידי העושים במלאכה.

אשר לדרכי פעולתן של המשטרה והפרקליטות בעניינו של מר רמון - יודגש ויובהר כי חוות דעת זו של מבקר המדינה אינה עוסקת בהרשעתו של מר רמון, שכן מדובר בפסק דין חלוט, ובוודאי אין היא דיון נוסף על ההכרעה השיפוטית בעניינו לרבות בסוגיות הקשורות בהאזנות סתר שביט המשפט דן בהן. עם זאת, ממצאי הבדיקה מצביעים על ליקויים משמעותיים אשר גרמו לתקלה החמורה שבעטייה לא הועברו לנאשם - מר רמון - חומרים הנוגעים למשפטו שמקורם בהאזנות סתר. ליקויים אלו לא נבעו מכשל מערכתי או ארגוני אלא בעיקר מכשל אישי של בעלי התפקידים שעסקו במלאכה ומאי-קיום הכללים על ידי אותם בעלי תפקידים: תנ"צ מירי גולן (ראש יאח"ה לשעבר), שהשתחררה בינתיים מן השירות במשטרת ישראל לאחר שנות עשייה מוצלחות בתפקידים בכירים במשטרה; סנ"צ ערן קמין (ראש מפלג לשעבר ביאח"ה); פרקליטת מחוז תל אביב, עו"ד רות דוד; והתובעת במשפט רמון, עו"ד אריאלה סגל-אנטלר.

תקלה זו היא בגדר רשלנות ממשית אף כי לא היה בה זדון, ובגינה יש לשקול אם יש להסיק מסקנות אישיות כלפי המעורבים. על היועץ המשפטי לממשלה לבחון את עמדתו בעניין בשים לב למכלול הגורמים הרלוונטיים ולסעיפי החוק הנוגעים בדבר, לרבות היבטים הקשורים בתקופת ההתיישנות הקבועה בדיני המשמעת. בעת הבחינה יש להביא בחשבון שיקולים נוספים ובהם תרומתם ארוכת השנים למאבק בפשיעה ולאכיפת החוק וחלוף הזמן, ויש להתייחס למעשיו של כל אחד מהם בנפרד. דוח מפורט זה יועבר על כן ליועץ המשפטי לממשלה, עו"ד יהודה וינשטיין. יודגש כי עו"ד יהודה וינשטיין לא היה שותף לטיפול של המשטרה והפרקליטות בפרשת רמון ולא קיבל להתייחסותו את טיטוט חוות הדעת שהועברו לתגובותיהם של הנוגעים בדבר.

כאמור, חוות דעת זו הוכנה מכוח סעיף 21 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], ולפיו "המבקר חייב בהכנת חוות דעת בכל עניין שבתחום תפקידיו, אם יתבקש לכך מאת הכנסת, מאת הוועדה או מאת הממשלה. חוות דעת כאמור תונח על שולחן הכנסת ותפורסם במועד שיקבע המבקר". נוכח העובדה שחוות הדעת התבקשה בידי הממשלה, היא תוגש גם לממשלה.

מיכה לינדנשטראוס, שופט (בדימ')

מבקר המדינה

ונציב תלוונות הציבור

ירושלים, תמוז התש"ע

יוני 2010